

DIURNALU GLUMETIU SOCIALE-POLITICU-TOCU.

Fôia acést'a eșt'ă tóta Marti sér'a,
-- dar prenumeratiunile se pîimescu
in tóte dílele.

Pretulu pentru Ostrungárii: pre anu
8 fl. pre $\frac{1}{2}$ de anu 4 fl. pre unu trí-
luníu 2 fl. óra pentru Strainetate:
pre anu 10 fl. pre $\frac{1}{2}$ de anu 5 fl.
pre unu tríluníu 2 fl. 59 cr. in v. a.
Unu esempláiu costá 15 cr.

Tóte stódiéníele síbaníi de prenu-
meratiune sânt de a se tráimite la
Redacțiunea diurnálului:
Aradu, Strat'a Teleki-ana, nrulu 27.

Insertiunile se pîimescu cu 7 cr. de
línia, sí 30 cr. tacse timbrale.

CREATIUNEA FEMEIEI.

(D'in germana.)

D E M O N U.

Adamu candu adormise sub arborulu opritu,
Impresuratu de visuri, sí sforáiá cumplitu,
De siguru elu atuncea neci nu s'a mai ganditu,
Cà desteptatu d'in somnu-i va fi casatoritu.
Cà elu dormi-asié bine, pe locu s'a esplicatu,
„De óre-ce elu inca erá neinsoratu.“
Dér' draculu neci-o-data nu dórme, nu dormi
Sí-atuncea. Elu se pune cu Adamu vis-à-vis.
Invidí'a ilu róde vediendu-lu fericitu,
Dormindu in iérb'a verde, de ori ce griji lipsitu.
„Astépta! — dice draculu, — voi scí eu alungá
„Sí somnu sí fericire, ce nu-su pe sém'a ta....
„Se póte, sà posíeda unu slabu genu omenescu
„Atâ't'a fericire ce insu-mi ó dorescu?
„Dér' insedáru suntu tóte — eu vedu, cà-su
pedepsitu,
„Sà nu mai am odihna, sà fiu neadormitu!....
„Sí tu se dormi totu astu-feliu? Sà nu me credi
nebuu;
„Pe barb'a mea de diavolu, te-asiguru sí ti-o spunu.
„Crea-voiu pentru tine unu feliu de secatura
„Poternica in rele, dér' mica la statura;
„In ea te vei increde, sí ei te vei jertfi;
„Dér' ea chiaru apetitulu sí somnu-ti va rapí.“

Satanu, síretu ca vulpea, se pléca'ncetinelu,
Culegé'ntáiu urdíce, sí. . . ride singurelu,
Luandu in maní unu scaietiu, de cea mai buna rasa,
Ce'n haine tí-se víra, sí. . . pas' de te mai lasa,
A-poi ardeiulu rosíu, numitu sí paprica,
Cucuta veninósa, sí chiaru *nice vomica*.
Sí multe buruiene ghimpóse, veninóse
Alege sí culege cu man'a sa dracósa,

Sí tóte le'ntocmesce, le-asié'dia'nt'r'o cumana;
Cumana se preface-nt'r'o frumósa juna.
Chiaru Febu -- elu luminóza sí lumea vitlíosa,
Trímite-a séle radie, sí-o face mai frumósa.
Parea a fi unu angeru; dorere! inse'ndata
Vediutu-s'a, cà dracu-i este insusí tata. --
Satanu atunci sí dinsulu întinde man'a sa,
Sí-o vulpe, pré sírétu ce tocmai ilu pandea
Grabesce, sí-o'mprumuta, cu vicieni'a sa,
Sí totu ce se recere spre a potea'nsielá. —
Unu sierpe a lui Pluto, d'in sierpi celu mai vestitu,
Cu multa falsitate de locu o-a daruitu.
Vení a-poi paunulu sí 'ncepe a-o'nvetiá
Mandri'a, sí 'ntre tóte, se scie cochetá...?
Flécar'a cotiofana o'nvétia a vorbí;
Pisic'a sgariiatulu sí, -- déca vreti a scí --
Pisic'a o'nvetiase sí mersulu sí moravuri,
Sí lingusindu sà-sí védia ajunse ori-ce planuri....
Atuncea dice draculu: „Femeia-e alu teu nume,
„Sí tie'ntreg'a lume cu dragu se va supune.
„Creatu-te-am pe tine, ca sà me suplinesci,
„Sí'n lumea pámentéscá decretéle-mí dracesci,
„Femeia, 'n alu meu nume, le vei escutá
„Fidelu, precumu pré tíre fidelu te-oi ajutá....
„Barbatulu dí sí nópte mereu sà mí-lu muncesci
„Sí sà-lu conduci, viciéno, la fapte nebusesci....
„Írita-lu la totu pasulu, írta-lu, pana 'n fine
„Elu insusí se'ngheachie sí mie sà se'achine.
„Cumú mopsulu urmaresce fidelu pe domnulu seu,
„Barbatulu fore voia urmeze glasulu teul....
„Eu insu-mi vedu pré bine, ca sarcin'a e mare;
„D'acea sí eu tíe-ti-oiu óá inima tare.“

Sí draculetiulu nostru, desteptu sí sprintenelu,
Scolíendu o petricica, formóza-a-poi sí elu
D'in ea o inimíora cu man'a sa usíora,
Sí-o umple-a-poi de daruri d'in fíndlu pana la gura...

Si multe duhuri rele ce'n iadu siedeau ascunse,
 Alérg'acumu la munca, s'arete, cà-su supuse!...
 A-ici e *Revataea* cu fica-sa *Munda*;
 Cu ele vinu nepóte sí strenepóte-o mie,
 Si *Cer'ta* cu-alu seu frate mai mare *Auteteu*,
 Alérga sà-sí asiedie locasiu'n sinulu seu.
 Vení sí *Usurinti'a*. Pe dins'a o urmédia
 Cochet'a *Gelosa* si'n inima-i s'asiéza....
 O! nu-ti facu ele asta-di, barbate, multu necasu,
 Si nu portara ele pe mosiu Adamu de nasu!?...
 E greu a sci pe tóte fiintiele dracesci,
 Ce se'ncuibara 'n sinulu fiintiei femeiesci;
 Dér' scimu, cà tocm'a'n fine, candu locu nu mai erá,
 Iubirea *mamei-sóbre* se mai viri sí ea...
 Vediendu-o asié de plina chiaru draculu sta uimitu,
 Si ride'n hohotu mare de opu-i seversitu.
 Si admirandu femeia sí marele-i destinu,
 Iá inim'a sí-o pane in fragedulu ei sinu.

Asié-si incepe Ev'alu vietiei séle firu —
 Adamu se redestépta cuprinsu de unu deliru,
 Si canta de placere; dér', ce deceptiune!
 Elu nu dormí d'atuncea de chinu sí-amaratiune!

A. RADU.

Svatulu ministeriului ungu- rescu.

— Tienutu in treb'a intaririi alesului arch. eppu si metro. I. Popasu. —

Cinstiti ómeni de omenia!

Credu, cà fia-care d'in voi, veti fi cetitu, ori celu pueinu auditu, cà ce s'a alesu de alegerea metropolitului nostru; dér' cà ce a fostu adeverat'a p'icina, pentru care nu s'a svatuitu intarirea, credu-cà nime nu scie, afóre de mine, care *facu parte d'in cinstea* domniloru, cà-ci fore de mine tóta domni'a unguresca n'a junge o cépa degerata, de óra-ee intrandu la ori care domnu mare, fire-ar chiaru pana 'n urechi in detorii, te intelnesci cu mine, vediendu-me in man'a drépta a portariulu. Ascultati déra cu intieptiune drépta adeverat'a p'icina sí adeverat'a intieptare.

Pe vremea candu se fragmentá Soborulu apostolicescu d'in Sibíu, ministri unguresci inca nu-sí aflau locul, séu mai modernu: drucalau alu draclui, tocmái ca sí banchieriulu, care taia pe siepte-spre-diece....

Candu inse Soborulu apostolicescu li tramise Marieloru loru vestea, cà pre cine a alesu, toti se umplura de spaima sí se hotarira a tiene urmatoriulu svatu ministerialu:

Mai nainte de tóte pasiése la facie de mésa referendari-nsiulu min. **3-fort** cu o tróca plina de scrisori, rostogolindu-le pe mész'a *rosia*, pe care neinchiapendu tóte, cea mai mare parte, se improscá sub mésa.*) Min. **3-fort** stergendu-se pe frunte de sudori, striga in gura mare: „*éta pacatele valachiloru*“ sí cu aceste incepu se caute dupa protocolulu de alegerea metrop. d'in Sibíu, neaflandu-lu inse se in arunca in patru petióre budului pe sub mésa, pana dede de elu. Esíndu de sub mésa dá a cetii in urmatoriulu chipu: „Pro pro pro to to to ezo ezo ezo ezo lu lu lu lu a a a tu tu tu i i i nu nu nu lu lu lu inulu inulu Si si si bi bi bi u u u lulu lulu lulu“.....
 A-cí se acatiá cu totulu, gatandu cu intielaptiunea, schimosindu-se, inghitiendu la noduri seci sí scusandu-se: „me iertati Mariele vóstre, déca nu voiti sà me chiloviti cu totulu, ca sà nu vi cetescu baremu in tonu naltu, cà destulu me prinsera frugurile sí florile de mania, candu a trebuitu, sà lu cetescu pentru mine, — mai bine vi voiú spune intielesulu cu besad'a tierii nóstre stramosesci.“

Unii primescu, altii mai dácosi vreu o data cu capulu

*) Minti, sà ierti, cà nu-e asié; nu, cà au inchieputa pe mésa, nu-mai asié e mod'a pe la svaturi de aste domnesci, candu adeca vinu lucruri gingasie sí mai alesu romanesci, cà atunci de mania se arunca acetale, încátu cea mai mare parte trebe sà se inrotuledie de pe sub parturi sí canapeie.

sà se cetéseca pana in capetu, mai alesu sgárnaitulu de (Ghici**) strigandu in gura mare: „Ho! ho! di numai di, d'a-poi sí asta-e lucru greu, da eu câtu lucru am, pana amusu in drépt'a sí in stang'a, pe câtu trecu pe langa mine, sà descoperu, cà nu au cumu-va in lule séu bujenările loru dohanu de celu ungurescu, adeca vreu sà dicu *svabescu*“....

Majoritatea inse primesce, a nu se coti neci o slova, de óra-ee sí asié seiu ei, cà ce au facutu romanii, inca nainte de ce s'a facutu alegerea, fiindu cà fia-care min. are câte-unu catielandru-cavaleru, sí câte-unu smeritu pe la manestiri, carisu mari mesteri de a portá mintuni nu numai eu saculu sí desagulu, ei sí cu fteferénd'a. spumandu-li cele intemperate sí mai *cu corae* sí cu *códe*, decátu cumu nieve s'au intemplatu. —

Referendariusiulu **3-fort** baga vorba dicendu: „Mariele vóstre! totu insulu ne avemu *peabruce*-urite nóstre (motivele) m'asi rugá, ca totu insulu, in câtu se póte, sà vorbéseca numai la treb'a, sí câtu mai pe scurtu, numai cu *nu séu ba* . . . est'a vreu sà dícu, cu *ba séu nu*, est'a, aho, Dómné, éra me luá gur'a pe d'inaunte, cu *ba séu ba*, va se dica: ca sà *nu se intaréseca?* séu sà *se respinga?* cu acelu adausu, ca pre mine sà me lasati a votá mai pe urma, de óra-ee n'asi vré sà influintiedi“....

Tióp-Are (maniosu) Ce influintia? Da jupanés'a Mari'a ta inca sí aice are influintia, cà dóra nu esci sí a-cuma intre caluguritie, ca toti sà ti-se inchine. Mai mereu cu urd'a 'n Turda, cà la Benicu nu-e nemicu. Cauta la elu... Numai in ciuda eu dicu: cà *ba*, vreu sà dícu, nu sciu cumu, adeca nu cumu nu vre referendariusiulu. . . . .

Ba-Telu. Ce-e dreptu, nu-e pecatu. Totu insulu d'in noi are dreptulu sà-sí framente, sà-sí sare sí sà-sí mance mamalig'a sa, capetata de la Tocanari. . . . .

Zeco: (intréruempendu) Ho! ho!

Pau-Ler: (éra intréruempendu) Mai mereu, mèi! Ba asié! Ba, nu! Ba sieci. . . . .

Osend'a (trasariindu, radicandu bot'a sí sberandu) Hoptacu! est'a holtverdonu! batalion, division rietium cherdai. . . . . izé megáj! lázadás! szuronyszegez! Czélozz! túzej! Puf! . . . (sgomotu dracescu.)

Furci sculandu-se de pe scaunu, ca sà faca pace sí sà se arete, ca celu mai elsí, ruguci de mania scaunulu de sub sine.

Scaunulu caliendu pogni un'a mare, ce audiendu Ghici, cugeta, cà séu s'a descarcatu bot'a lui Osend'a, séu s'an poruncitu, sà se rescóle honvidii, — deci o luá pe petioru sberandu: Tulai, tulai! La ce se spariera sí ceialalti sí o luara la fuga pr'in curte. Noroculu, cà eu cu stapunulu fiendu la pórtá, nu i-amu lasatu la ulitia, ca sà faca vrajba sí mai mare.

A-cí inse toti se luara dupa Ghici, care nu se lasá, deci se incaierara unulu de altulu sí asié fostomogu, gramada, i háti servitoriulu in lontru.

Venindu-sí in ori **3-fort** incepe de nou: „Vedu, cà nainte de a vi lamuri, nu mere treb'a. Caseati déra gurile. — Mariele vóstre! Numai acuma sà vede, cà ce buleblónca a mai fostu sí ocosiulu acelea de Eötvös. Lu-pusera adeca pecatele, sà deie sobodság valachiloru, sà umble candu vreu sí cumu vreu la baserica sí la scóla sí éta afurisitii de ei ce facu? punu popi, dascalu sí titori pe cine ei vreu, inea de acei'a, cari nu sciu neci o botca unguresce. Na! a-poi procopsesce-te tíera sí cormaniule sí unguiridédia, déca ai cu cine.“

Acuma inea s'au mai ocositu, ca sà sí aléga metropolita pe spiscopulu de la Káránsebes, pe care pana sí prunculu celu mai micu lu-chiéma Dragutia, séu in limb'a nóstra: *Babám, Kedves, Szerető*, adeca omu popularu . . . . . — sí-a-poi inca unulu, care neci nu scie unguresce. D'a-poi ce socotiti, cumu dracu sà me intielegu sí sà-i tramitu porunci secrete, candu mo voru strimtori nevoile, candu alesulu nu scie limb'a tierii nóstre. Au dóra vreti, cà pentru voi'a valachiloru, acumu la betranetie, sà me ducu la scóla romanésca la Bradu?“

Toti. Vedi asié, vorbesce sà te pricepemu, cà ce vrei.

Tióp-Are: Eu vi marturisescu sinceru, cà eu inca amu téma de elu, cà eu-lu cunoscu de candu erá pruncu, sí seiu tistán verde, ca laptele, cà au pruncitu o data cu tat'a, sí a-poi tatalu meu in prunci'a lui a povestitu multu, cà erá mare dühös valahu, a-poi pe langa ast'a mai a-deunadi cetii in Gur'a Satului, cà inea sí eu Babesiu s'a impecatu, sà sciti dóra, cà nu-e gluma. . . . .

Osenda (întrerupându-l) Ugyán, ugyan Mari'a ta, nu fortoti. Tu-poi si aste-su basade de unu ministru? dér' de ce poruncesca cu la atâte mii si sute de naidrace rosii, vremu sa dîcu bonverli? sa nu potu porunci la unulu, doi? Ca ti-a spus 'Tand'a si Mand'a, si ca ai cetitu in Gur'a Satului un'a si alt'a. Tu ai vediatu, ce dice Gur'a Satului pr'in cuvinte manunte. Ca pe langa teta pacea, ce au facutu-o, totu aru da ei unulu cu altulu de d. . . . .

Eu ce e dreptu am promis, ca lu-voiu lua sub chepe-nogu si lu-voi a-tu si parleni, ca si elu mi-a facutu mie bine, ca de nu era elu, eramu camu alu draului cu Banatulu . . .

Parci (întrerupen) Asiè Osenda? Mari'a ta asiè te pricepi la politica? pentru ca ti-a fa-utu bine, acuma lu par-tinesci, mane poi-mane vei partini si pre Babesiu, pentru-ca ti-a votatu pensiune pentru bonverli? De adi nainte nu ai mai multu locu la caminitulu meu, vreu sa dîcu in cabinetulu meu. . . .

Toti: Afore eu elu, tradatoriu, renegatu, aruleu! hinausu fon paradais!

Osenda: Veninda in confusie incepe a-si linge barb'a si ridie cu bobotu mare) Na, sciu ca sunteti politicoși; ore care e mai buna politica, a aceluia, care vorbesce un'a si face alt'a, ca si mine: sau a celui'a, care da cu bota in baltu? Eu l'am partinitu, ce e dreptu, dér' candu e la adeca, voiu scii eu cui sa-lu inchinu. . . . .

Toti: Faintosfu, faintosiu! acest'a-e omu. . . . .

Dupa multa svada si fragmentatura in urma la svatuirea lui *Ba-Telu* se face votisarea.

Trebuie inse sa sciti, ca votisarea la ministrii unguresci, nu se intempla, ca la alti crestini, ci Mariele loru votedia pe *degete* si a-nume incepundu de la degetulu celu mare, nume-randu: la unulu cu *da*, la cela-l-altu *ba* si astu-feliu, vrendu ne vrendu, a reiesitu votulu de pe degetulu alu noua-dieciile cu *da*.

La acesta intemplanare neasteptata Mariele loru au venitu in galceva mare.

Ministralu de dreptate-unguresca Pau-Ler, ca mai cu-minte între toti, facu bagatori de sema, ca adeca fra-care mai are degete si la labe, vream sa dîcu la petiôra.

La acesta descoperire marétia Mariele loru de locu ince-pura a se descultia si a votisa mai departe.

Votisarea pe degetele de pe labe inca era sa reiesca, ca cea de pe mani, fortonia unguresca inse hotari altu-cumu, ca adeca ministralu de crucei *Vene Heim*, sa scape pre Mariele loru d'in nefericire si a-nume fiindu Mari'a Sa odata gro-zavu inbulzitu de câtra cersitorii de crucei si nejoindu a li da man'a spre serutare, s'a folositu si de labe, dandu-li spre sarutata. — Unulu d'între seteosii de crucei, insufletitu groznicu, in sarutarea cea ferhinte, i-a muscatu si a papatu unu degetu alu Mariei Sale de la lab'a stanga, — si astu-feliu votisarea reusi — ca de minune — dupa voi'a Marielor loru, adeca pe degetulu alu o suta siepte-dieci si nouelea cu *ba*, si in astu chipu degetulu celu muscatu hotari a sup'ra sortii basericii nostre autonome. . . . .

Asiè dera Mariele loru au trebuitu sa *svatuiésca* pre Inalbatulu imperatu, ca sa nu *intarésca* pre alesulu congressu-lui d'in Sibiu.

Buzduganu.

Correspondintie.

Scrisori de pe la sate.

Cinstite „Gur'a-Satului“!

Am totu auditu di la dascalulu si di la notaresulu nostru, ca dta ai mestesiugulu de a vesti in tota tier'a, in tote satele, tote hele, ce se intempla vrenicu de sci-utu in vre-o parte a tierii si ca pintru a hai'a ti-dicu: „Gur'a-Satului“.

Intemplandu-se si la noi in satu unu lucru vrenicu de sciutu in tote satele si orasiere, m'am socotitu sa-ti scriu cartea a hast'a si sa-ti facu cunoscutu lucrulu a hel'a. — O trecut, — adeca asta vera pi la sfantulu prorocu Iie, — unu anu, de candu o vinitu a-ici in satu ja noi unu popa tare invetiatu, — pop'a Niculae, di la Agrisiu. Ice ca-e tare invetiatu, ice ca nu-e omu asiè

de invetiatu pe vaille hasto, ca si ds'at si a si hi. Dio, ahel'a, ca-ci ce sanoti dta, las ca o invetiatu tote sculi-le hele mari de la Blasiu la nipropelia, o fostu la carlicia, adeca o fostu chiricusiu la Gherla, la vladicia: dupa a hai'a o fostu hm! ice ca o dascalu, de hei mari, ice ca „propisoriu“ mai multa vreme la haseurile hele mari la Nas-cudu, ice ca fostu mai mare preste Lazaru-Popii helui betranu, care acuma-e la Gherla, la carlicia si preste Vasile'a Nastasiei, care o fostu pi la Beciu si acuma e la Pute-a-Pestea, unde siede ministriu. Destulu si ti bogatu atata. ca trebe se hie tare invetiatu, numai nu sciu cumu o potutu ajunge, deca e asiè invetiatu, pecumu spumu, popa la noi in satu, ia prostime? Ei da hie cumu a hi, ca-e invetiatu tare a hai'a etc. ca ice, ca scie o gramada de limbi pamentene, incatu candu ne spune povestea dumineca la sfant'a baserica, asiè graiesce, catu neci unulu nu pricepemu ce ni-o spusu. Insedaru ne batemu capulu: caranele hele betrane, cari o umblatu pr'in tier'a talianului, spunu ca graiesce talienesce, ca ice, ca vre sa se faca si petrupopu si pintru-ca-e asiè invetiatu neci nu vreu io sa me punu cu ds'a. — ca ice, ca eu pop'a si eu draeu, nu-i bine sa-ti faci de lucru. Pintru a hai'a ti tramitu dtale lucrulu ce l'o facutu, adeca o carte in trebile si, baserici, pe ungeria. Eca: „Kínutatók. A keresztelés, esketés és halotti anyakönyv-vekből a Sz. Ujfalu helységben, községiben 124 ház szám alatt lakó N. N. si cele-l-aité.

Io nu sciu, cinstite bade Gur'a Satului, cumu vine a hai'a, ca in satulu nostu acuma si di la sf. baserica se dau carti pe ungeria, ca si cumu n'am fi satui pana d'in colo de ungeria. — Am auditu d'in betrani, de pop'a Banu fi-iertatu, de care se povestesc, ca o invetiatu poptia pr'in tier'a lesiesca: de pop'a Mafteiu si pop'a Iie mai incoce, cari toti o datu carti numai pe *romania*. Acuma inse, trebe ca amu ajunsu vremi rele, pote ca ungerii su acuma mai mari asta-di peste noi si vreu sa ne bage limb'a ungeresca si in baserica. Ore se hi poruncitu Maria Sa d. solgabireu, ori tocmai di la mi-nistriu, domnului parinte, ca se ni deie carti ungeresca, ca sa nu scimu noi, prostimea, ce-e scrisu in ele? Ori dora ia hi venitu porunca de la s. s. vladica? ce noi nu credemu.

Noi amu auditu di la dascalu si di la notarasiu, ca in trebile si renduicelile basericesci ar' hi sloboda limb'a romanésca, ca ice, ca ar' hi si unu piligrafu (te miri ce-o fi si ahaia) in legile domnesci, pintru a ahest'a lucru. —

Ei! d'a-poi dora pop'a trebe se scie mai bine decatu ei; numai totului totu nu ni se impare, si a-nume pintru-ca di la d. petrupopu capetamu carti totu pe romanica, si a-poi dora petrupopu scii mai bine, decatu pop'a — ca pintru-ai'a-e petrupopu. —

Dupa ce inse nu scimu a buna sema, cumu sta treb'a, ni-amu socotitu si ne-amu sfataitu hei mai de frunte in satu ca sa facemu intrebare la dumnia ta, care totului totu i trebui sa hii mai invetiatu decatu noi, ca dora nu de flori de cucu umblii pr'in tota lumea, si tier'a si de buna sema i hi fostu si pi la Mari'a Sa la ministriu, si a-poi numai dupa a hai'a ce ni spune si cumu ni spune sa lucramu. — Dicemu numai sa ferésca Ddieu, nu cumva pop'a se hi facutu de capulu dsale lucru ahelu uritu, ca si cumu n'ar hi de nemulu nostu, — ca a-poi nu sciu, Dio, io, cumu a duce-o cu noi! — Cumu dîcu-omu vedé. — Dér' sa gatu o data, cinstite, ca-ci si asiè am intinsu pe multa horba; hii bunu si me ierta, ca scii dumnia ta, ca noi prostimea, nu scimu spune cu doue hórbe ce voimu, ca cei invetiati; me ierta de cumva ti-am facutu si o tira de huraiéla cu cartea ahast'a. Dupa cari inchinandu-me de sanatate, remanu,

Valea Piciórageloru, Brumariu mare, anulu domniloru fore bani -- nu sciu in câte-e, ca n'am carindariu.

Alu cinstitu dtale umilita sluga.

Priceperea m. p.

omni di' sate.

Procesul de presă intentat în contr'a lui
„Gur'a Satului“, respective în contr'a
 dlui **F. H. Longinu.**

(Mirare.)

Totu în același op, dl autoriu, și acum încusatoriu, făcându istoria lui *Tiepesiu voda*, țara lăcu de eretizare, ba chiar și contr'a regulilor unei civilități serioase asta-feliu: *„Hat eztenű dűg volt neki arra, hogy belűle a természet és emberi neműnk legiszonyatosab szűnyetegy edűjűk s neve beol-nadjon ama (űtkos szelleme nevűbe, mi a román dracu-nak nevez.“* și: *„még Mahumed szultán gűtat nem vűlett volna eunok az emberi testbe lűjt űrdűgnek.“**) Adeca, că *sűse unű de dűle au fostu de ajunsu, ca Tűpesiu voda sű devina celu mai őrforatoriu monstru în lume și namele lui sű se contopűsa în acelu spiritu necurat, pe care populu lu-munescu dracu* și *pana ce Mahumed nimici acestu dracu vűrtu în trupu de omu*! . . . .

Onorabile jurii! Dăca asű laű a mana scrierile dlui încusatoriu, őrre întregi v'asű potű cetű d'în ele în întielesulu de mai înainte; dűr' un'a me retiene și acűst'a e, că delocu nu voit a abusa de pacientia dv'ostra.

Speru inse, că și pana acuma v'amu aretat de ajunsu, că dl încusatoriu ca autoriu, pr'în scrierile dsale a avutu de scopu numai a dejosű natiunea romana, scriendu cu celu mai cutediatoriu dispretiu despre t'ote virtutile și gloriele ei de odin'ora, și că dsa totu odata a publicatu și cele mai grosolane **neadeveruri istorice, sub pretecsu**, ca și cum dsa nu ar fi voit a agitű pentru neintielege, ci d'în contra, că scopulu dsale ar fi fostu înradecinarea am'orei fratiesci între natiunea romana și magiara.

Dloru! Vi marturisescu sinceru, că dăca dsa s'ar fi tinenutu parol'a s'ar fi indeplinitu cu nobletia acea nobila promisiune a sa, d'ora eu asű fi fostu celu d'antaiu, care l'ar fi gratulatu, că-ci și eu credu în necesitatea, ca natiunea romana și magiara, în urma situatiunei s'impjurariloru, s'ar traisca în cea buna contielegere și iubire fratiescă împreuna.

Dűr' întrebű: potű-se propagű și înradecinű iubirea sincera și fratiescă între aceste d'oue natiuni atunci, candu vomu scrie cu atűt'a dispretiu și ura unulu în contr'a colui-a-laltu, precumu adeca e datina adű la criticarea scrieriloru de asemenea calibru, — a le face de risu înainte publiculu romanu.

Nu, dloru, nu s' de non nu!

Èta, dloru, motivele, ce me indemnera a satirű, într-unu diariu umoristicu *retacitela* scrieri ale dlui încusatoriu și dupa pretiulu loru internu — numindu și autoriulu cu numele, precumu adeca e datina adű la criticarea scrieriloru de asemenea calibru, — a le face de risu înainte publiculu romanu.

Și acűst'a am aflatu de trebuintia cu atűtű mai vortosu, cu atűtű dlui autoriu, de presunte încusatoriu, în prefacea scrieriloru sale promise **și continuarea** loru în directiunea ce vi aretai.

Èr' scopulu moralu alu criticej, satirarű mele a fostu: *ca pre venitoriu astu-feliu de buruene venin'ose și scűrnave, sub pretecsu de frata s'ii pe cont'a contielegerei, și am'orei fratiesci, s'ar nu se mai sporűsa, de őra-ce pr'în ghimpű loru veninosű s'ar resultű chiaru contrar'ulu și adeca: chiaru ne-intielegerea, ur'a și dusman'ia d'avn'ose între natiunile conlocuit'orie.*

Credu și marturisescu, că de povestile, v'reu și diu scrierile de pana acuma ale dlui încusatoriu s'atoma deja satui pana d'în colu. . . .

Și chiaru pentru acea nu sim și nu potű fi culpabili. —

D'în contra, dăca eu asű fi fostu atűtű de cutediatoriu, nu numai a vorbi, ci încă a și scrie cu atűt'a dispretiu — fiare-ar fi fostu chiaru și sub unu pretecsu și mai santu — despre trecutul, regii și istoric'ii natiunei magiare; ve întrebű: nu asű fi meritatu, ca s'ar fű satiratu și scrierile mele s'ar se face de risu la lume și t'ora?

Ba, da!

Ma în casulu acelu, vi marturisescu sinceru, asű fi meritatu și mai multu! . . . . .

Aceste mi suntu, dloru, probele și argumentele subiective și obiective relativu la încusa dlui Franciscu Ko'os, pr'în cari credu a ve fi convinsu deplinu, ca sum ravinovatű și că dupa predarea acelor'a mi-asű potű și închiidű operarea.

Dűr' nu potű face acűst'a nainte de-a reflectű dlui încusatoriu cu cűte-va observatiuni.

Și a-nume:

Pe candu adeca dsa se încercű a desoperű calumnia într-unu diariu umoristicu, pe atunci dsa mediatu se fece calumniatoriu facie de acelu diariu, discreditandu-lu înainte publiculu, ca și cumu acelu diariu, contr'a programulu seu, ar publicű calumnia; mai departe ca și cumu redactiunea de la Gur'a Satului nu ar posiede atűtű cunoscentie literarie și atűt'a cultura spirituala, de a se, că cumu trebuie s'ar se redigedie unu diariu umoristicu, și în fine, ca și cumu dsa ar dice, că publiculu romanu nu este în stare a prevedű, că diariulu d'în cestiune nu-s'impliaesce chiamarea, ci se ocupa de lucruri seriose, publicandu calumnia și totusi acelu publicu lu-sustiene.

Dloru! Aceste tendintie, respective încuse a le dlui încusatoriu, de și mediate, eu, ca colaborator de vr'o cűti-va ani la acelu diariu, în numele redactiunii și a publiculu partinitoriu, nu le potű pr'imi. —

Cumu-cű *Gur'a Satului* se redigedű conformu programulu seu, adeca e publica numai glume și satire, se potű vedű și de acolo:

a) că nu odata au reprodusu chiaru și diariule magiare și germane d'în ele artich în traductiune, precumu de esemplu, *„Unu nouu proiectu de ministeriu ungurescu“*, *„Gur'a Satului în dűt'a Ungariet'“* s. a.

b) că desű în Ungari'a au mai aparutu și mai aparu asemenea diarie, publiculu romanu lu-sustiene deű de trei-spre-diece ani.

Și cum-cű și publiculu romanu are o intielegintia de-o cultura mai super'iora, care seie s'ar face deosebire între unu diariu umoristicu, glumetiű și între unu diariu seriosu, speru că nime nu potű trage la indoiala. —

Drept' acea, Dloru, eu atientirile și tendintiele aceste rentaci'ose a le dlui Franciscu Ko'os, de ast'a data i le iertu cu maretiele cuvinte a le *Mantuitor'ialui*, — cari de nu me insiclu le audisemu chiaru de la dsa, pe tempulu candu me aflamu în patri'a mea, la Dev'a, în Transilvania, unde adese discutamu cu dsa despre scrierile dsale și cari s'ona: **„Dăca cine-va va aruncű spre tine cu p'etra, tu i respunde aruncandu în elu cu pane“!**

Dupa aceste l'ua evnentulu R. Lehman, avocatulu dlui Franciscu Ko'os, replicandu cam aceste:

(Va urmű)

D'în caus'a serbatoriloru cat. nr. presinte

ardiatu cu d'oue d'ile.

Red.

*) T'ort. dolg. l'eta Ko'os Ferencz p. 15 și 16.